

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський державний технологічний університет
Херсонський державний аграрний університет
Державне управління екології та природних ресурсів у Черкаській області
Державне лісогосподарське об'єднання „Черкасиліс”
Головне управління Держрибоохорони у Черкаській області
Державна станція захисту рослин Черкаської області
Черкаський регіональний центр поводження з небезпечними відходами
Міська та обласна санітарно-епідеміологічні станції
КП „Черкасиводоканал”
СРВАТ „Черкасирибгосп”
ТОВ Торговий дім „Васма”
Благодійний фонд „Екологічна освіта та розвиток”

МАТЕРІАЛИ

VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ:

**ЕКОЛОГІЯ ТА ОСВІТА:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

15-16 жовтня 2009 р.
м. Черкаси

Екологія та освіта: актуальні проблеми збереження та використання природних ресурсів // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. – 15-16 жовтня 2009 року. – Черкаси, 2009.- 368 с.

Матеріали збірника доповідей учасників конференції охоплюють широке коло питань з актуальних проблем збереження та використання природних ресурсів, моніторингу навколишнього природного середовища, промислової екології та актуальних медико-освітніх екологічних проблем.

В авторській редакції.

Технічне редагування та макет: Гайова Ю.Ю.
Мислюк О.О.
Чемерис І.А.
Сич В.С.

вання дозволяє приймати рішення про небезпеку забруднення залежно від типів використання ґрунтів [7].

Потрібно відзначити, що велика кількість літературних даних за вмістом важких металів в трьох оболонках Землі - гідросфері, атмосфері і осадковій оболонці - абсолютно не систематизована, взаємозв'язки між ними розглядаються лише на якісному рівні, часто виводи - суперечливі.

Література

1. Экогеохимия городских ландшафтов /Под ред. Касимова Н.С. - М.: МГУ, 1999. -360с.
2. Soils in the Urban Environments. Ed. by P.Builock and P.J.Gregory. Oxford: Blackwell Sci. Publications, 1999. - 174p.
3. Башкин В.Н. Биогеохимия. - М.: Научный мир. 2004. - 584с.
4. Шолух Н.В., Мухин Е.Г. Основные техногенные источники загрязнения, их воздействие на человека и окружающую среду (на примере Донецкой области) //Вісник Донбаської національної академії архітектури і будівництва - 2008. - №6 (74). - с. 89 - 92.
5. Білецька Е.М., Риженко С.А. Досвід еколого-гігієнічної оцінки вмісту важких металів в об'єктах довкілля у зв'язку з техногенним забрудненням промислового міста //Гігієна населених місць. - 2003. - №4. - с. 373 -376.
6. ГОСТ 17.4.3.06-86 «Охрана природы. Почвы. Общие требования к классификации почв по влиянию на них химических загрязняющих веществ». - Введ. 01.07.87. - М: Изд-во стандартов, 1987. - 56 с.
7. Экологический мониторинг: шаг за шагом /Е. В. Веницианов и др., под ред. Е.А.Заика. - М.: РХТУ им. Д.И. Менделеева, 2003. -252с.

CURRENT STATE OF SOME POPULATIONS OF RARE STEPPE PLANTS (KYIV OBLAST, UKRAINE)

¹Parnikoza I.Yu., ²Vasyliuk O.V., ³Inozemtseva D.M., ²Kostyushin V.A.

¹ Historical architectural museum complex «Kiyvska Fortecja »

² Shmal'gausen Institute of Zoology, NASU

³ M.G. Kholodny Institute of Botany, NASU

e-mail: Parnikoza@gmail.com

All over the steppe part of Kyiv region, territory development led to expansion of weeds' populations at the expense of indigenous species of steppe plants. It is necessary therefore to search for, monitor thoroughly and conserve the latter, especially rare species, since without them aboriginal cenoses can not be reconstructed. To do this, and in the framework of Conservation and sustainable use of steppe areas of Kyiv oblast project, we studied populations of a number of steppe plants in 2008-2009. We also summarized our earlier data about the distribution and state of rare species' populations (since 2000).

Pulsatilla pratensis (L.) Mill. This species is protected by the Red Book of Ukraine (RBU), category II. Our search showed it to be quite rare in steppe cenoses, and more abundant in forests. There was only one steppe population on the Divychky target ground (Pereyaslav-Khmelnitskyj district). It consisted of scattered adult plants, some of them flowering.

Astragalus dasyanthus Pall. Several plants of the species (RBU, category II) were found in the Tulynski perelisky Zakaznik (Reserve), Myronivskyj district, and on the Try Braty (Three Brothers) barrows of Pereyaslav-Khmelnitskyj district (5 plants on the most northern barrow, 30 on the third from the north, and 2 on the most southern one). All plants were large adult ones, with no evidence of germination.

Stipa borysthenica Klok. ex. Procul. Also a RBU species, category II. Distributed mostly on the Dnieper sands of the Divychky target ground Boryspilskyj district. Here it is quite numerous, and successfully propagates from seed. It also disseminates to adjacent territories, for example, to adjacent islands and the outskirts of Kovalyn village (Pereyaslav-Khmelnitskyj district), islands near Kyjlov village (Boryspilskyj district), and to the right bank of the river (Regional Landscape Park Trakhtemyriv, [1]). We also found isolated populations where the old road to Obukhiv turns to Pluty, and where the new one turns to Bezradychi (Obukhivskyj district). Dissemination occurred mainly on the periphery of dense loci.

Stipa joannis Celak. A RBU species, of II category, that is morphologically very similar to previous plant and is thought to be the species found in the Tulynski perelisky Zakaznik. Population characteristics also resemble those of *S. borysthenica*. One tuft of probably the species was found by N. Shevchenko in a gully near Makedony village (Myronivskyj district).

Stipa capillata L. A RBU species (category III) that was growing mostly on steep gullies' slopes. The plant's cover reached 70%. Fructification was abundant. We found it in a gully and in Kovalivskij Yar (gully) in Vasylkiv town, and in 2009 confirmed its location in the gully system to the south-west of Khodosivka village, near Scherbanivka village on a steep slope of southwestern exposure (Obukhivskyj district), and in the Tulynski perelisky Zakaznik. It also grows on the largest (second from north) barrow of the Try Braty group and on the southern slope of Palijeva Hill in dendropark Olexandria (Bila Cerkva town, [1]). In the latter location the population was scanty, probably declining.

Adonis vernalis L. was found both on the Kyiv plateau: steep slope of a bank of Skvyra river to the east of Jukivci village, Obukhivskyj district (pers. comm. by B.Synko), in the Tulynski perelisky Zakaznik, near Ulyanyky village (Myronivskyj district) and Trostynka village (Vasylkivskyj district), and on the left bank of Dnieper on ancient billow near the road connecting Perejaslav-Khmelnitskyj and Zolotonosha. Populations varied from 10 specimens in Trostynka to more than 350 in Ulyanyky, and consisted of adult plants only. Contrary to Melnyk and Parubok [3], we think it to prove

the plant's ability to survive as old adult plants with the possibility of germination when the conditions allow it.

Hyacynthella leucophaea (C. Koch.) Shur. Was found near Kopachiv village and on a barrow near Gordyn railway station (Obukhivskij district) and ancient billow near the road connecting Perejaslav-Khmelnytskyj and Zolotonosha. The first population occupies 3m², the second appr. 20m², the third is a concession of spots 5-km-long. The age structure in all of them was normal, with adult plants prevailing. Flowering and fructification both were successful, though the seeds weren't disseminated dispersed widely, so the populations' areas grow very slowly.

Anemone sylvestris L. was found on the highest part of steppe slope of the Dnieper bank near Stajki (Kagarlyckij district) (Shevchenko M., personal communication). We also found it in similar conditions near Balyko-Schuchinka village (Kagarlyckij district) along with another species of priority *Iris hungarica* Waldst. et Kit, and in the gullies of the Myronivskij district to the south-west of Yablunivka, Kypyachka villages, to the west of Potik village, near Makedony village and in the Tulynski Perelisky Zakaznik. There were separate large rhizome clones, which must reach the generative age. In Tulynski Perelisky, fructification was abundant.

Pedicularis kaufmanii Pinzg. also grew in the Tulynski Perelisky Zakaznik, where it has already been reported [1,2]. There were about ten adult plants. The flowering and fruit-forming were also successful.

Carex humilis Leyss. is reported for the Tulynski Perelisky Zakaznik [1,2]. We found dense non-flowering clones on a plot of about 15m².

Gagea erubescens (Bess.) Schult ex. Schult. fil. was found in the gully of Bobrytsya river near Veremja village (Obukhivskij district). The population consisted of dozens of plants, adult ones prevailing. The sod there was thick, indicating at least some years without burning.

Primula veris L. was scattered on the slopes of steppe gullies. It was quite abundant in the gully in Veremja village where River Bobrytsya flows and in Scherbanivka village (Obukhivskij district). Adult plants were the most numerous group. There was evidence of germination in the Scherbanivka gully.

Viola odorata L. We found clusters of the plant (mostly adult specimens) in a gully near Jukivci village and a gully of River Bobrytsya near Veremja village (Obukhivskij district).

Ornithogalum gussonei Ten. In the region, the steppe plant was found only in thickets and bushes. According to B. Kyuko (pers. comm.), in 2001 there were scattered specimens under the cover of *Cytisus pineticola* Ivcenco on a sandy beach of the Kruglyk pond (Kyyevo-Svyatoshynskij district). We found one plant in a mixed forest near Tarasivka village (Obukhivskij district).

The ranges of rare plants of both meadow and steppe in the region are diminished by regular fires and over-grazing. Slopes are tilled for vegetable gardens. In most of the locations we found, the grazing was not as intensive as

in the surrounding areas in the past. Therefore, the species we found are limited to slices of steppe which are not easily turned to pastures or ploughlands. The locations must be made a part of Nature Reservation Fund of Ukraine, and all anthropogenic press there must be limited. All of the species, not only the ones already protected by the Red Book of Ukraine, should be protected by the Red Data List of Kyiv Region.

Література

1. Гриценко В. В. Лучні степи Київського плато: флора, рослинність, популяції рідкісних видів та охорона: дис...канд. биол. наук: 03.00.15. – К., 2007. – 20 с.
2. Кучерява Л.Ф., Шевчик В. Л., Бакаліна Л. В., Тищенко О. В. Червонокнижні види рослин у заказнику «Тулинські переліски» (Київська область) // Роль природно-заповідних територій у підтриманні біорізноманіття: Матеріали наукової конференції присвяченої 80-річчю Канівського природного заповідника (Канів, 9-11 вересня 2003 р.). – Канів, 2003.–с. 116.
3. Мельник В.І., Парубок М.І. Горицвіт весняний (*Adonis vernalis* L.) в Україні. – Київ: Фітосоціоцентр, 2004. – 163 с.

УЧАСТЬ АБОРИГЕННОЇ ФРАКЦІЇ У ЗЕЛЕНИХ ЗОНАХ М. ЧЕРНІГОВА

Потоцька С.О.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

Значний інтерес становлять види аборигенної дендрофлори, які характеризуються високою стійкістю до урбогенних умов, здатність впродовж тривалого часу зберігати декоративність, санітарно-гігієнічні та естетичні властивості при використанні в міському озелененні [1, 2, 5]. На території зеленої зони міста Чернігова є ряд лісопаркових територій (рис. 1), що мають різну площу, вік і склад рослинності [3]. Ці насадження мають великий інтерес як осередки генофонду аборигенної дендрофлори.

Протягом вегетаційного періоду 2008-2009 р.р. нами проводилися геоботанічні обстеження ділянок з природною дендрофлорою та нанесення на картографічні матеріали найпоширеніших рослинних формацій та асоціацій, визначення та гербаризація зібраного матеріалу, опис рослинних угруповань. Об'єктом дослідження були природні і штучні насадження лісових культур з аборигенних видів.

Природна дендрофлора міста Чернігова налічує 63 види, 39 родів, 23 родини, 2 відділи. Відділ *Pinophyta* представлений 1 родиною (4,35 %) та видами - *Pinus sylvestris* L., *Picea abies* (L.) Karst, *Juniperus communis* L., а *Magnoliophyta* вкочає 22 родини (95, 65%) та 60 видів (табл. 1).